

Tökai Mór
Erdély aranykora

adamo books kiadó

Jókai Mór
Erdély aranykora

Kiadó: Adamo Books Kft.

<http://adamobooks.com>

Felelős kiadó: ADAMO BOOKS KFT. ügyvezetője

Copyright © ADAMO BOOKS KFT.

Budapest, 2022

ISBN: 978-963-453-788-5

Tartalomjegyzék

I. Egy vadászat 1666-ban.	4
II. Az ebesfalvi ház.	24
III. Kényszerített fejedelem.	34
IV. Egy lakoma a magyar fejedelemnél.	45
V. Bodola-vár.	53
VI. A nagyszőlősi ütközet.	66
VII. A fejedelemnő.	81
VIII. Azraële.	98
IX. A fejedelem és minisztere.	121
X. A cirkáló.	141
XI. Sange Moarte.	153
XII. Egy főúr a XVII. században.	175
XIII. Az éji harc.	196
XIV. Törvényszék lakoma mellett.	213
XV. A gyulafehérvári országgyűlés.	221
XVI. A Liga.	235
XVII. Egy csókért egy halál.	243
XVIII. A feleség és az odaliszk.	254
XIX. Az ítélet.	287
Szójegyzék	295

VII. A fejedelemnő.

A nagyszőlősi nap után Kemény János hívei kifutottak Magyarországra, az elhullt fejedelem fia, Kemény Simon pártjára esküdve, ki Aranyos-Megyesen maradt. A hanyatló ügynek azonban kevés barátjai szoktak lenni; míg Kemény Simon pártja lépésről lépésre fogyott, Apafié akként nőtt nyomról-nyomra. A diadalmas siker által az ország színe-java meg lőn számára nyerve, a városok főbírái, az előkelő nemesség, a várak kapitányai siettek elő hódolataikkal: az ország minden rendei elismerék őt fejedelemül.

Csupán néhány vár állott még ellent, ahol Kemény pártja német helyőrséget hagyott, s ezek között volt Kolozsvár.

Kucsuk basa megerősített hadakkal hozá Apafit Kolozsvár alá, s sátort üttetve számára az Ovár átellenében a Hidelvén, hol még akkor csak szalmaviskók álltak, az új fejedelem ott fogadá látogatóit.

Alig virradt meg a nap, már ostromolva volt Apafi sátora látogatók, hódolók és kérelmezők seregétől.

Az új fejedelem, azon kellemes helyzet újdonsága által elragadtatva, mely szerint mindenkinek teljesítheti kívánalmait, alig tagadott meg valakitől valamit.

Amint észrevették, hogy csizmáit húzza, már jöttek hozzá Naláczi és Daczó uraimék, mindegyik egy csoport tisztelkedőt jelentve be, akik mosolygós ábrázattal vártak ott künn a sátor előtt. Apafi sietett öltözködni, nehogy valaki elkéssék miatta. Alig várta, hogy eleget tehessen mindenkinek.

A betolakodók közt első helyen lehete látni Csáky László uramat. A fiát ajánlotta apródul a fejedelem mellé, ki néhány hét előtt még Kemény János poharait töltögeté. Apafi nem bírta eléggé

kifejezni örömét ez ajánlat fölött. Jött Hallér Gábor uram, magát véghetetlenül hajtogatva, s tíz más társa nevében szép beszédet mondott Apafinak, melyben minden tizedik szó a megszólítás volt, s Apafi alig bírta gyermekes örömét elrejteni arcán, midőn magát nagyságos uramnak hallá neveztetni, ami Erdélyben a nagyfejedelemnek címe volt. Hallér Gábor uramat rögtön meghívá magához ebédre.

A sátor háttérében egy magasabb szék állott, melyet a szégyenkedő fejedelem sehogy sem akart elfoglalni, míg testvére, István erővel le nem nyomta rá, s minden kérelmező előtt fölkelte s egész az ajtóig kísérte.

Jöttek azután egyenkint, tisztelkedők, instansok¹⁰³ és hódolók.

A fejedelem mellett álltak Naláczi, Daróczi, Apafi István és Cserey János, kiket váltig kínált a jó fejedelem, hogy üljenek le.

A hódolatok elfogadása után, miközben a várkapitányok kulcsaikat rakták le a fejedelem kezeibe, következtek a kérelmezések.

Jött Pók Márton uram, a fogarasi porkoláb azon alázatos instantiával, hogy miután a fogarasi kapitány Kemény Simonnal elfutott, annak helyébe ő mozdíttassék elő.

Apafi megígérte, hogy gondja lesz rá.

Jött Szász János uram, a szebeni főbíró, töredelmes folyamodással elpanaszolva, hogy őt polgártársai üldözik, s a fejedelem védelméért esedezett.

Apafi szárnyai alá fogadta.

Következett Zágoni Mózes uram, ki némi számadások elengedtetését kérte, mikkel még Kemény Jánosnak tartozott.

Apafi azt is vigasztalva bocsátá el.

Végtére egy, zekés, ködmönös lófő székely állott elébe, köpcös, tömzsi legény, mint mondá az oláhfalusi község küldöttje, ki helysége nevében hódolatát adta át a fejedelemnek, s két rendbeli furfangos kéressel járult a fejedelem elé, melyek ily formán hangzottak: pro primo engedtessek meg Oláhfalunak az,

hogy ezentúl Kolozsvártól csak két mérföldnyire legyen (mint tudjuk, messzebb van tőle húsz mérföldnél); pro secundo hozassék afelől törvény, hogy akinek lova nincsen, járjon gyalog.

A fejedelem nevetve hagyá helybe az agyafúrt kívánatokat, s rendkívüli jó szeszélybe látszott ezáltal jőni, mely állapotot Kelemen diák, egy pisze, hórihorgas egyéniség, álltól térdig rókatorkos mentébe gombolva, oly formán sietett hasznára fordítani, hogy egy kezében régóta tartogatott, összegöngyölt pergament térden állva nyújta át Apafinak, ki is másodmagával belekapaszkodva a nagy pergamenbe, amint azt széjjelhúzá, az Apafi-nemzetség genealógiáját¹⁰⁴ olvashatá róla, zöldlevelés családfára festve, mely által családja a Bethlenekkel és Báthoriakkal hozatván kapcsolatba, fölvetett egészen Aba Sámuel királyig, s ennek révén a hét vezérek egyike Hubáig, s itten meg nem állapodva, elszármazott Attila legkisebb fiáig, Csabáig, s onnan leányágon fölment Porphyrogenita császár leányáig, fiágon pedig egész Nimródig, aki legelső király volt a világon.

Apafit némileg bosszantani látszék a hízelgés, de nem érte magában elég elhatározottságot a hízelgőt kidobatni a sátorból, tehát csak összegöngyölgeté a genealogiát s háta mögé támasztva, elhatározá, hogy egy pár arannyal majd kiszúrja szemét az impertinens¹⁰⁵ poétának.

Mindamellett maradhatatlan jókedvűnek látszék a fejedelem, úgy látszott rajta, mintha minden ember iránt különös hálával, lekötelezettséggel akarna viseltetni, aki hozzá közeledék, s miután mindenki folyamódásait kihallgatta, mintha még mind azt keveselné, odafordult Naláczi és Daczó uraimékhoz.

– Hát kegyelmetek kedvéért nem tehetek semmit? Azon hűségükért, hogy első perc óta oldalam mellett maradtak, minő jutalmat találjak kegyelmetek számára?

Naláczi és Daczó uraimék már régóta törték fejeiket ugyanezen kérdés felett, nem tudva, hogy mit kérjenek a fejedelemtől, nehogy keveset találjanak kérni.

– Én csekély érdemeim jutalmazását nagyságod nemes lelkére bízom – felele Naláczi uram, s azt gondolá magában, hogy Béldi helyett aligha új generálisra nem lesz szükség a székekhez.

– Én magam említésre méltónak sem tartom azon csekélységet, amit nagyságodért cselekedtem – szólt szerényen Daczó István, magában arra gondolva, hogy a Bánfi Dénes elfutásával megürült kolozsvári kapitányság éppen alkalmas állomás lenne az ő számára.

Apafi rájuk nézve a legjobb kedélyben vala, s tán belső tanácsosaivá teendé a két jámbor, de különben elég kevésbé alkalmas úri embert; azonban különös szerencsétlenségükre e pillanatban tolongás kezdé támadni a sátor előtt, s amint a testőrök félrevonták a függönyöket, Kucsuk basa lépett be Apafi elé.

A fejedelem, székéről felugorva, elébe akart szaladni, azonban Apafi István megrántá mentéjét, s fülébe dörögé:

– Tartson kegyelmed tekintélyt a török előtt, ez csak egy alárendelt basa, kegyelmed pedig Erdély fejedelme.

Mindamellett Apafi meg nem nyugodott addig, míg Kucsuk basa nem inte neki, hogy maradjon ülve: s noha a török állva maradt a fejedelem előtt, mégis az maradt köztük a különbség, hogy Apafi arca volt nyájas, háladatos, Kucsuké a büszke, méltóságteljes.

– Mivel hálálhassam meg irántami fáradságaidat? – kérdé Apafi őszinte buzgalommal a basától.

– Hálával nem nekem tartozol, hanem császáromnak – viszonzá emez szárazon. – Én csak az ő parancsát teljesítem, midőn Erdély trónjára helyeztelek. Isten segítségével szétverem ellenségeidet, most még e néhány vár van hátra, melyeknek elfoglalása után bevégzem kötelességemet, a többi azután a te dolgod. Holnap

hozzákezek Kolozsvár ostromához, s bármibe kerüljön, addig meg nem pihenek, míg el nem foglalom. Ha az elesett, a többi önként utána fog esni.

– Nem találja szükségesnek kegyelmed, hogy a vármegyék banderumait¹⁰⁶ felültessem? – kérdezé Apafi.

– Nincs rájuk szükségem – viszonzá Kucsuk. – Maradjanak ők otthon, s lássanak dolgaik után. Az én hadaim elvégeznek mindent.

Apafi meg akarta köszönni a basa nagylelkűségét, midőn egyszerre észrevehé, hogy mindenki a sátor egyik mellékajtájára tekint, melyen valaki minden bejelentés nélkül belépett.

A fejedelem odafordult, s amit maga előtt látott, egyszerre elfeledtette vele fejedelemségét, el Kucsuk basát és Kolozsvárt. Neje állt előtte, a szép, a méltóságos Bornemisza Anna.

Az övé már fejedelmi tekintet volt! E hódolatra gerjesztő, e parancsoló arc, mily nyájasan, s mégis milyen büszkén tudott szétekinteni! Viseletében nem volt semmi pompa, de kellett-e oda több drágakő, ahol e beszédes szemek ragyogtak, kellett-e bársony vagy hermelin e királyi termetre, hogy annak fönségét mindenki elismerje?

Mióta Mihály elhagyta, most látta őt viszont először.

Betegágyából fölkelve, még egyszer oly szép volt, mint azelőtt; a boldogsághoz és kényelemhez szokva, arca valami átlátszó ragyogást sajátított el, szemei, miket a bánat könnye régóta nem látogatott meg, tisztábban ragyogtak, mint egykor, ajkai, melyek régóta csak örömhöz voltak szokva, édesebben mosolyogtak, termete megtelt, a karcsúság mellé gömbölydedséget is nyerve, s a bizalmas, öntudatos méltóság, mely minden vonásán, minden mozdulatán meglátszott, oly jól illett ez alakhoz.

Apafi feledve illemet és méltóságot, amint feleségét meglátta, felugrott a helyéről, s elébe sietve megragadá kezét s keblére ölelve a bájoló asszonyt, mint szokta, midőn még csak egyszerű

nemes volt, annak arcát és ajkait az összegyűlt rendek hallatára elég hangosan megcsókolgatá.

Anna engedékenyen simult férje keblére, s női gyöngédséggel nyújtá gyönyörű ajkait annak csókjai elé, de amellet nagy komoly szemei férje vállain keresztül a sátorban összegyűltek arcát látszottak vizsgálni, egyen-egyen hosszabb ideig megakadva.

Az ölekezésnek nem látszott Apafi részéről vége szakadni, ki feleségét mégis jobb szerette, mint egész Erdélyországot a partes adnexae-vel¹⁰⁷ együtt; míg Anna mosolyogva ki nem bontakozott karjai közül, tréfás gyöngédséggel mondva:

– Kegyelmed egyedül rám vesztegeti ömlengéseit, pedig még itt más valaki is van, aki azokból magának részt követel – azzal odainté Sára asszonyt, ki úrnőjét mosolygástól fényes orcával kísérte a sátorba, s Apafi örömittas szemei előtt egy kis alvó, szép gyermeket takart fel, kit selyem szőnyeggel fődve, a vén dajka karjain ducolgatott.

Apafi magánkívül ragadta kezeibe a gyermeket s össze-vissza csókolá annak gömbölyű angyal arcát. A gyermek fölébredve, engedé magát ölelni, csókolni, anélkül, hogy megnyikkanna, s kis kék szalagos kezeivel apja szakállát tépdésé, minek az még jobban örült.

A körüllevő urak illendőnek tarták a fejedelemnek gratulálni az atyai örömekhez, ki gyermeke arcát feléjük mutatva, örömtől ittas szemekkel mondá:

– Látjátok, milyen komoly, nem sír, mert férfi.

Bornemisza Anna ezalatt odainté magához Apafi Istvánt s fülébe súgta:

– Nem fognak kegyelmetek neheztelni, ha a fejedelem családörömei és gondjai néhány pillanatot elrabolnak a közügyektől.

– A nyelvemről vette le nagyságod a szót – monda István –, éppen szólani akartam az urakkal!

S azzal a jelenlevőkhöz fordulva, felkérte őket, hogy azon néhány pillanatig, míg a fejedelem e családi jelenettel el leend foglalva, hagyják őket magukra, s vonuljanak addig a sátor mellékrekeszébe.

Az urak természetesenek találták e felszólítást, s Kucsuk basát előrebocsátva, kitakarodának.

Anna együtt maradva férjével, kivette annak kezeiből a gyermeket s átadva Sárának, azt is kiküldé a sátorból.

Ahogy egyedül maradtak, Apafi gyöngédsége újabb jeleivel közelíte nejéhez. Anna megfogta férje kezét, s komoly arccal tekintve annak szemeibe, monda:

– Én a fejedelemhez jöttem.

Apafit kissé lehüté e szilárd tekintet, mit Anna észrevéve, nyájasan simult ismét hozzá.

– Azt kezdém gyanítani, hogy a fejedelemnek több szüksége van rám, mint a férjnek.

Azután ellenállhatlan búbájnak mosolyával tevé utána:

– Remélem, hogy nem fogod jóindulatomat félreérteni.

Apafi átölelve Annát, maga mellé ülteté. A trón elég széles volt arra, hogy mind a ketten elférjenek rajta. Félig ugyan férje térdén ült a szép nő, hanem az nem tesz semmit.

– Igazad van – szolt Apafi –, neked jó énhozzám közel lenned. Valami úgy hiányzik mellőlem, ha téged nem látlak. Mindenesetre megérdemled, hogy legközelebb állj szívemhez, sőt eszedet is latra merem vetni ezen urak bármelyikével, akik itt körülem vannak.

– Kik ezen urak mind? – kérdé Apafiné.

– Hírükből ismerni fogod őket. Azon nyúlánk magas férfi Csáky László uram, aki fiát hozta apródul.

– Mi jókor jár! Nemrég Kemény János apródja volt e fiú.

Apafi arca elkomorult.

– Ama nagy bajuszú férfi volt Hallér Gábor.

Anna csodálkozva csapta össze kezét:

- Az is itt van?.
- S mi kifogásod ellene?
- Az, hogy mindig ellenségeid kéme volt, ő vitte a legelső hírt Keménynek beiktatásod felől, ő adta hírül Kucsuk basa jövetelét. Apafi arca mind sötétebb kezdte lenni. «Pedig ebédre híttam őkegyelmét», dörögé fogai között.
- Hát Naláczki és Daczó uramék mit akarnak, hogy oly bizalmasan vannak veled? – kérdé Anna.
- Hű párthíveim azok, kik mind elejétől velem voltak.
- De azért nehogy elsőkké tedd őket az országban. Együgyű, tudatlan emberek nagy hatáskörben rosszabbak az országra nézve az okos ellenségnél. Adj nekik saját magukhoz mért jutalmat.
- Hiszen azt akarom – szólt a faggatott fejedelem s mindenképpen azon volt, hogy inkább a férj szerepébe vihesse a jelenet folyamát, de Anna nem tárgyolt e tárgytól.
- Hát Szász János uram, mit keres nálad? Őt is láttam.
- Üldözik szegényt – felelt Apafi röviden, unni kezdve a mulatságot.
- Azon emberről rossz hírek szárnyalnak. Azt beszélnek róla, és pedig nagyon hangosan, hogy fiatal szász leányokat raboltatott el, s miután azokat nemtelen vágyainak föláldozó, méreggel gyilkolta meg, hogy láb alól eltehesse. Az elveszett leányok családjai vizsgálat alá vonták az embert, s most az által hisz megmenekedni, hogy kegyedbe fúrja magát.
- Apafi boszúsan mordult fel:
- De ha így van a dolog, akkor bekötöm a koszorúját Szász uramnak, az én köpönyegem alá ugyan nem veszi magát.
- S vajon az a becsületes condrás¹⁰⁸ székely mi jóért jött? – kérdé tovább Anna, mindent meg akarva tudni. – Nagyon furfangosnak látszik előttem a képe: a székely, mikor legegyügyűbb képet csinál, akkor legravaszabb.

A fejedelem elnevette magát, s alig bírva a kacagás miatt szavait kiejteni, mondá:

– Ez az oláhfalusiak követe.

E szóra Anna sem állhatá meg, hogy el ne mosolyodjék.

– A jó oláhfalusiak – folytatá kacagva Apafi – akik lepedővel hordják a templomba a világot, s agyonverik a zsebórát.

– Ah, sokat ráfognak szegényekre, ami nem való. Csak az eszük járása furfangos.

– De az csak igaz, hogy a lajtorját keresztbe vitték át az erdőn.

– Igen, mert a kapitány megtiltá nekik az erdőpusztítást, ellenben kivetette rájuk, hogy varjúfejeket szedjenek, ők tehát keresztbe vitték át az erdőn a hágcsót fészket szedni, s ami fa közbe esett, azt levágták előtte.

– Ezt jól ki magyaráztad, de az csak nem tagadható, hogy a hegyen nem szántják végig a földjeiket attól tartva, hogy mire a szélére érnek, fölbillenik velük a föld.

– Ezt azért teszik, mert a föld széle kősziklás, nem fogja a szántóvas.

– Hát még az, hogy követül azt küldik az országgyűlésre, akire a község ősi zekéje legjobban ráillik. Én fogadom, hogy már láttam ezt a zekét, ami ezen a követen van, ezelőtt tizenkét esztendővel a kolozsvári országgyűlésen, csakhogy akkor más ember viselte.

– Azt tartják az atyafiak – válaszolt erre Apafiné – hogy úgysem sok szólója van ott a követnek, ott ülni pedig kényelmetlen oly öltözetben, melyet nem ránk szabtak.

– Te mindennek tudod az okát, jer, fejtsd meg azt, amit ez a székely megígértetett velem. Kettőt kért: az egyik az, hogy hadd legyen Oláhfalú Kolozsvárhoz két mérföld.

– Oh a ravasz együgyűek! – kiálta föl Apafiné. – Hisz ezzel oda céloznak, hogy szabadalmuk levén deszkáikat két mérföldnyi távolban árulni, Kolozsvárott is vásárt nyithassanak maguknak.

– Ez ugyan igaz – szólt meggyőződve Apafi. – Mármost a másik kérésük is gyanús előttem, ámbár ez nincs semmi vonatkozással helységükre. Azt kívánták, hogy ezentúl legyen törvényben adva az, hogy akinek lova nincsen, járjon gyalog.

– Értem! – mondá Apafiné rövid gondolkodás után. – Újabb időkben a postajárás a falujukon visz keresztül, s emiatt sokszor követelnek tőlük lovat a futárok. A jó emberek unják a terhet, s kellene nekik a törvény, mely a futárokat gyalog járni parancsolja.

Apafi haragosan dobbantott a lábával.

– Lélekadta góbéja! Velem ilyen tréfát űzni. No meglásd, mint fogom visszatréfálni őket. Ideje lesz az urakat beereszteni.

– Még egy szóra Apafi – szólt Anna nyájasan, férje vállára fűzve selyem karjait. – Kucsuk basát is itt láttam a tisztelgők között, hihetőleg búcsút venni van nálad.

Apafi megütközve kapta hátra a fejét.

– Korántsem búcsúzni, hisz tudod, mi célból állunk itt, hogy Kolozsvárt beveggyük. Ez a munka Kucsuk basára néz.

– Mihály! – szólt Apafiné a könnyörgés reszketeg hangján, összekulcsolt kezeit férje vállára téve. – Te a törökkel akarod elfoglaltatni Kolozsvárt? Nem gondolsz arra, hogy amely magyar várat valaha török elfoglalt, azt önként vissza nem adta senkinek? Nem gondolsz arra, hogy ez országod fővárosa, melynek falain belül önnéped, hontársaid, hitsorsosaid laknak, kiket prédára vetsz az ostromlók dühének? És akármik legyenek barátaid, pogányok ők és idegenek, kiket nem szabad nemzedet szívébe markolni engedned. Nem esett meg a szíved, midőn megláttad Kolozsvár falait? Láthattad e tornyokat, e házakat, anélkül, hogy arra gondolj, hogy ez néped lakhelye, hogy ezek Istened templomai, melyeknek az ostromlók üszköt fognak vetni? Nézhettél a bástyákra anélkül, hogy meg ne lásd rajtok az oda csoportosult anyákat, kik repeső csecsemőiket tarták karjaikon, tudatva veled, hogy itt belül saját néped lakik, ártatlan, becsületes

nép! S te e nők, e gyermekek felkoncolt holttestein át akarsz országod fővárosába lépni.

Apafi izzadó homlokkal kelt fel ülőhelyéről, zavarodott arcán önkéntelen megbánás nyomai látszottak.

– Nem akarok, Anna, nem akarok. Ne képzeld engem oly szívtelennek, én, aki egy asszony sírását sem bírtam soha kiállani, nem hallgathatnám egy egész népét. De mit tehetek? Szándékom volt az egész bandériumot összehívni, hogy a várost körülvéve, az őrséget feladásra kényszerítsem, de hova tegyem Kucsuk basát? Ő ostromolni akarja a várost, s én nem találok okot neki ellenmondani.

– Légy nyugton. Az Erdélyben levő török hadak parancsnokai mindnyájan megkapták fermánjaikat¹⁰⁹, melyben az van nekik parancsolva, miszerint minél előbb siessenek Érsekújvár alá a fővezér seregéhez csatlakozni, e fermánt hihetőleg Kucsuk is megkapta.

– Ezt nem tudtam. Azért sietteti hát az ostromot oly nagyon.

– Kegyelmed is fog ily parancsot kapni a divántól¹¹⁰, hogy Érsekújvár alá siessen. Azt mutatva, mintha e parancs már megérkezett volna, könnyű leend a basát szép színnel és szóval rávenni, hogy hagyja el Kolozsvárt.

– Megteendem, Anna, megteendem. – szólt Apafi, föl s alá járva sátorában. – Azzal tartozom népemnek: inkább idehagyom bástyáikat, mint hogy tűzzel, vassal nyissak magamnak rajtok utat.

– Azt ismét nem kell tenned – szólt Apafiné okosan. – Van út és mód a vár birtokába jutni, anélkül, hogy azt ostrommal bevennők.

Apafi megállt, kíváncsian tekintte feleségére, ki aztán közelebb húzva őt magához, titkolózva súgá a fülébe:

– Mielőtt Kolozsvár alá jöttetek, Káldit, több bennszorult híveinkkel együtt odautasítám, hogy a várőrséget iparkodjanak

számunkra megnyerni. Ma reggel tudósítottak kémeink, hogy a gyalogság fraternisatiók¹¹¹, ígéreték és a körülmények fenyegetése által annyira meg van számunkra nyerve, hogy a legelső dobszóra, melyet a falakon kívül meghall, kész a kapukat megnyitni, s seregestül hozzád átpártolni. A lovasság aztán magában nem állhat ellent.

Apafi csodálkozva kiáltá el magát:

– Asszony! Hiszen te valóban fejedelemnek születtél!

Anna gyöngéden fogá meg férjét karjánál s trónjához vezetve, abba leülteté.

– A kormánypálca nem játékszer, Apafi, – monda komoly hangon a nő. – Sohase feledd, hogy az utókor és a túlvilág ítéletet mond a fejedelemre: minden szava, minden tette a fejedelemnek milliók üdve, vagy elpusztulása. Úgy gondold meg, amit mondasz és cselekszel. Most isten veled, légy erős.

Apafiné magasztos arccal csókolá meg a fejedelem homlokát. E pillanatban Kelemen diák pergamenjére estek szemei.

– Micsoda haditerv ez? – kérdé felfogva a pergament.

Apafi restelkedve akarta kivenni azt neje kezéből. Már késő volt. Anna felgöngyölgette és meglátva a hízelgő családfát, megpirító szemrehányással tekintte a szemlesütő fejedelemre.

– Te készítetted ezt? – kérdé halkan.

– Éppen nem! – siette Apafi válaszolni. – Valami szemtelen poéta hozta a nyakamra.

– Vesd a tűzbe – monda Apafiné nyugodtan.

– Úgyis azt akartam: egy pár arannyal majd lerázom íróját a nyakamról.

– Korbácsot neki, nem aranyat! – szólt Anna haragosan, s rögtön újra megszelídültek arcvonásai. Mélyen tekintte férje szemeibe s nyájasan monda:

– Légy erős! Légy fejedelem! Pártfogás a húnek, bocsánat a megtérőnek, megvetés a hízelgőnek.

S azzal lehajolt, megcsókolva férje kezét, s mielőtt az visszaadhatá neki a kézcsókot, eltűnt a sátorból.

Apafi hivatá rögtön a belépő Cserey által a várakozó urakat.

A bejövők arcairól világosan lehetett olvasni azon gondolatot, miszerint most a fejedelemtől minden jót lehet kérni és várni, mert az előljáró családi jelenet boldogsága alig engedheti őt oly helyzetbe jőni, melyben bárkitől valamit megtagadjon. Csupán Apafi István volt eléggé józan észrevenni, hogy testvére arcán ezúttal minő változás ment végbe. Igazi fejedelmi szilárdság, méltóság és erély látszott rajta honolni.

– Híveink! – szólt Apafi szilárd, kemény hangon, nem várva, hogy valaki megszólítsa. – Tekintve kérelmeitek, mikkel hozzánk folyamodtatok, méltó és igazságos választéttel kívánunk benneteket elbocsátani. Hódolataitokat illő méltánnyal fogadtuk s reméljük, hogy a hűségben mindvégig állhatatosak lenni meg nem szüntök. Kegyelmednek Csáky László uram, ezennel megengedjük, hogy hazamehessen, házi körének nyugalma élvezni, fiát pedig saját költségünkön neveltetni fogjuk külföldön addig, míg szolgálatunkra alkalmas leend.

Csáky László uram savanyú képpel köszönte meg a kegyelmet, mely neki megengedé, hogy eltávozzék, holott ő családotul az udvarnál akart maradni.

Hallér Gábort egészen átugrotta a fejedelem, mintha meg sem látná, s azzal Naláczi és Daczó uramékhoz fordult, kik iparkodtak minden áron alázatosaknak látszani.

– Hívünk, Naláczi István, tekintve kegyelmednek körülünk tett fáradozásait, ezennel kinevezzük kegyelmedet udvari főkomornyikunknak. Kegyelmedet pedig, Daczó János uram, ugyancsak csíkszeredai hadnagynak.

A két úr olyan képet csinált, mint szokott az, aki nagyon nagy jutalmat vár s igen keveset kapott. Mosolyog, pedig a méreg eszi belül, szeretne nyugodt képet mutatni, és fülig vörösödik. Alig

bírták megköszönni a fejedelem kegyelmét a nagy elfogódás miatt.

Pók Márton uram eközben előre furakodott, nehogy a fejedelem figyelmét kikerülje, egészen eltakarva alakjával a becsületes Csereyt, ki szerényen húzta magát a többiek háta mögé.

- Miért húzza kegyelmed magát hátra? - szólt felé intve Apafi. Pók Márton azt vélve, hogy az intés őt illeti, még előbbre lépett.

- Kegyelmedhez intéztük szavunkat Cserey uram! - folytatá a fejedelem. - Vagy azt hiszi kegyelmed, hogy mi nem tudjuk magunknak megjegyezni próbált híveinket? Kegyelmed hűsége és okossága ismeretes előttünk, mire nézve jónak látjuk kegyelmedet ezennel fogarasi várunk kapitányává kinevezni.

Pók Márton uram ijedtében a padlásra nézett, azt gondolta, hogy az szakadt rá.

- Pók Márton uramat pedig - folytatá a fejedelem -, megerősítjük előbbeni hivatalában, ő ugyanazon vár porkolábjá marad.

Pók Márton uram nagyot nyelt, Cserey pedig kifogásokat akart tenni. A fejedelem kezével inte, hogy hallgasson.

Azzal Szász János uramra került a sor.

- Kegyelmed nagy bűnökkel vádoltatott előttünk, mik alól fölmenteni sem kedvünk, sem hatalmunk nincsen, mire nézve kegyelmed őrizet alatt fog visszavitetni Nagy Szebenbe, oda lévén utasítva, hogy ott tisztázza magát, ahogy tudja.

Szász János uram csodálkozva tekintgetett szemre-főre, sehogy sem akarva érteni a dolgot.

- Kegyelmed pedig, Zágoni Mózes uram, majd az illető kincstári bírák előtt adja be számadásait.

Zágoni jónak látta Szász Jánost vigasztalni, nehogy saját megszomorodását észrevegyék.

Ekkor az oláhfalusi követre került a sor. Ideje is volt már, mert a fejedelem kegyelemosztása alatt lassankint elmúlt minden

mosolygás az arcról, miszerint éppen csak a góbéra volt szükség, hogy az ő rovására némileg ismét fölviduljon minden ember.

– Kegyelmeteknek amit megígértem – szolt a fejedelem, alig bírva uralkodni belső jókedvén –, azt megengedem, ám legyen Oláhfaluhoz Kolozsvár két mérföld, ha ez kegyelmeteknek könnyebbségére szolgál, s járjon gyalog, kinek lova nincsen, ha kegyelmetek úgy kívánják. Hanem azt a záradékot kötöm ki magamnak, hogy a deszkát ezentúl sem árulhatják kegyelmetek Kolozsvárott, s a futároknak kiszolgáltatják a kívánt előfogatokat.

A székely vigyorogva csóvált egyet a fején, megvakarva tarkóját s azután felütötte szemeit a fejedelemre, mintha azt kérdezné, hogy mint találhatta már ezt is ki?

A fejedelem nem állhatá meg, hogy a góbé zavarba hozott ábrázatján el ne nevesse magát, mire a jelenlevők egyszerre kitörtek alig fékezhetett kacajukkal; a székely azonban, ki egész addig zavarodottan mosolygott, a kacajra egyszerre elmosolyodék, fejét dacosan hátravágta, s vad tekintettel nézve szét az urakon, félvállra veté zekéjét, s pattogva hányta nekik oda a szót:

– Hallják uraimék! Fejedelemtől eltűröm, hogy tréfát űzzön velem, de kegyelmetek kövessék meg magukat, hogy rovásomra ne kacagjanak.

A fejedelem inte, hogy csendesüljenek el, s más tárgyra viendő át a figyelmet, inte Kelemen diáknak, ki hosszú száraz lábaival, mikkel úgy lépegetett, mintha mindig térdre akart volna esni, odalibbent.

– Meghagytuk kincstárnokunknak – monda a fejedelem –, hogy azon munkáért, melyet kegyelmed átadott, magánpénztárunkból fizessen ki kegyelmednek három márjást¹¹².

– Méltóztatott mondani? – hebegé megütkezve a poéta.

– Jól hallotta kegyelmed. Három márjást mondtam. Ennyit megér a papiros és a tinta, amit kegyelmed rá vesztegetett, máskor fordítsa idejét hasznosabb munkára.

Azzal inte a fejedelem az uraknak, hogy eloszolhatnak.

Azok nagy hajlongások közt elhagyák a sátort. Egyedül Kucsuk basa maradt hátra.

Ez egész jelenet alatt meglepetve csóváltatá fejét a basa, mintha mindazt, mi történt, éppen nem várta volna Apafitól. És midőn egyedül maradt vele, észrevevé, miszerint Apafit nem kell többé arra figyelmeztetni, hogy fejedelmi tekintélyét mások irányában fönntartsa.

Apafi nyájas képet mutatott, de nyájasságán meglátszott, hogy ez fejedelmi leereszkedés.

- Sajnálkozva értettük meg - szólt a basához -, miszerint kegyelmedet, kinek vitézségét annyira tudtuk bámulni, barátságát tisztelni, rövid időn el kell veszítenünk.

A basa meglepetve ütötte föl fejét.

- Hogy érti ezt nagyságod?

- Azon fermánok következtében, mik az erdélyi vezéreknek a nagyvezér táborához gyülekezést parancsolnak, kegyelmedet, oh fájdalom, csak rövid ideig fogjuk körünkben láthatni.

Kucsuk mérgesen harapott ajkaiba. «Hát ezt már honnan tudja?», kérde magában.

- Örömet marasztanók kegyelmedet, mert személye becsesebb előttünk mindenkinél. De tudjuk, hogy a magas porta parancsai haladéktalan engedelmeskedést követelnek. Mire nézve nehogy kegyelmed a hozzánk való túlságos jóakarata miatt oly mulasztást kövessen el, mely a magas porta rossz kedvét vonhatná kegyelmed fejére, úgy intézkedtünk Kolozsvár kézrekerítése felől, hogy az minden ostrom nélkül, capitulatio¹¹³ útján történjék meg s ezáltal kegyelmed föl legyen oldva azon terhes állapot alól, hogy seregeit e helyben időztetni kényszerítse. Ami a fejedelemségbeni megerősítést illeti, azt majd Budán a nagyvezérrel elvégezzük, magunk is fel lévén rendelve Érsekújvár alá.

Kucsuk basa e beszéd alatt összefont karokkal, kemény tekintettel bámult fel a fejedelemre. Midőn az beszédét végzé, ugyanazon helyzetben maradt, s ismét egy szót sem válaszolt.

Apafi nyugodtan folytatá hozzá intézett szavait:

- Hogy pedig bár csak kis részben is kifejezhessük azon háladatosságot, mellyel kegyelmed személyének tartozunk, íme fogadja tőlünk ezen csekély ajándékot, inkább tisztelet, mint jutalmazásképpen.

S azzal levéve nyakából az ott függő pompás drágakövekkel kirakott aranyláncot, azt a basa nyakába fűzte.

Kucsuk még folyvást előbbi helyzetében állt, szemeivel a fejedelem arcát vizsgálva, s miután homlokán legmélyebben vonta a ráncokat, egyszerre elmosolyodék s bólogatva mondá:

- Jól van Apafi, mind jól van ez. Hanem amint látom, te az eszedet a feleségednél szoktad tartani. Béke veled!

S azzal a basa nagy fejcsóválások közt eltávozott.

Apafi pedig könnyebbült szívvel sietett nejéhez.

Még Haller Gábor uram várt egy ideig az ajtóban, midőn egy étekfogó kijött hozzá hírül adni, hogy a fejedelem ma családjá körében egyedül fog ebédelni.

Erre aztán ő is elsompolygott.

Pár nap múlva dob- és zeneszóval tartá Apafi Mihály Kolozsvárra bemenetelét.

XIV.

Törvénytörők lakoma mellett.

A vadászkiáltás visszhangzott a battini hegyek között, a hajtás zaja mindig közelebb érkezett, egy csoport úriasan öltözött lovag nyargalt a hajtás csomójában: elöl Csáky László uram. Utána!, Utána!, hangzott mindenünnen, hihetőleg üldözőben volt már a vad, midőn a nyargaló csoport egy bokros helyen keresztül törtetve, egy szembejövő csapattal találkozék, melynek vezérében mindnyájan Bánfi Dénesre ismerének s megdöbbenve szakíták félbe a hajtást.

Bánfi gúnyos mosollyal lovagolt hozzájuk.

– Hozta Isten kegyelmeteket uraim, az én birtokomban. Nagyon örülök, hogy van szerencsém. Hihetőleg eltévedtek önök, vagy ha nem, akkor vendégeim. És így mégis Isten hozta... De milyen elvadultan néznek önök rám. Szinte eszembe juttatják a hindu közmondást: «aki az őzet üldözi a berekben, az az oroszlán fektére bukkan.»

– Mi nem nézzük kegyelmedet sem őznek, sem oroszlánnak – viszonzá Csáky, zavarában fülig pirulva –, hanem azt hívők, hogy jó helyen járunk.

– Bizonyosan – szólt Bánfi bántó nevetéssel –, önök az én birtokomon vannak, s ez elég jó hely, és én nem tudok hova lenni e megtiszteltetés miatti örömben. Önök hihetőleg el lesznek fáradva, mire nézve meghívom önöket magamhoz Bonczhidára, egy kis barátságos vendégségre.

– Köszönjük – szólt haragosan Csáky –, de most nem fogadhatjuk el.

– Már az az én gondom. Én nem szoktam soha éhen, szomszár elbocsájtani senkit, aki hozzám vendégül jött, pedig vadlopóknak

csak nem nézhetem kegyelmeteket, tehát vendégeimnek kell néznom.

– Még van egy harmadik minőség is.

– Amelyet én nem ismerek.

– Majd meg fogom kegyelmedet ismertetni vele.

– Az igaz, lesz időnk rá az ebéd fölött. Fordítsuk Bonczhida felé a kantárszárat, uraim.

– Megmondám, hogy nem fogadjuk el.

– Mit beszél kegyelmed? S oly rosszul ismeri vendégszeretetemet, hogy azt hiszi, miként én kegyelmeteket erővel is el nem viszem magammal? Ah, meg kell önöknek Bonczhidát emlegetniük, ha már vadaimat ismerik, ismerjék meg házi állataimat is. Én mindenesetre erővel is elvitetem önöket.

– Hagyjuk félbe a tréfát, Bánfi. Itt nincs annak helye.

– Én azt hiszem, hogy ti tréfáltok. Legalább én komolyan mondtam, hogy erőszakkal is elvitetlek benneteket.

– Azt szeretnénk látni.

– Tehát ám lássátok – monda Bánfi, és kürtjébe fúva, egyszerre minden oldalról fegyveres csapatok jöttek elő az erdőből. Csákyék körül voltak fogva.

– Hah, hisz ez árulás – kiálta föl Csáky.

– Nem, ez csak egy kis farsangi tréfa – viszonzá Bánfi nevetve. – Most a vad fogja el a vadászt. Előre, atyámfiai! fogjátok meg ezen urak kantárszárait s vezessétek őket utánam Bonczhidára. Aki szépszerével nem jó, kötözzétek lábait a kengyelhez.

– Én protestálok az erőszakoskodás ellen! – kiálta Csáky dühösen. – Én fölhívom önöket tanúknak, hogy a hatalmaskodásnak ellentmondék.

– Én pedig fölhívok mindenkit tanúnak – utánzá Bánfi nevetve –, hogy én az urakat a legbarátságosabb módon invitáltam vendégségre.

– Protestálok! Ez erőszakoskodás!

– Ez tréfás mulatság! Magyar vendégszeretet.

Az urak egy része kacagott, a másik káromkodott. Utoljára is Bánfi részén lévén az erő, Csákyék duzzogva, haragosan engedtek a kacagva hatalmaskodóknak, s hagyták magukat vitetni Bonczhida felé, miközben Csáky, akárkivel találkozott az úton, mindenkire rákiáltott, hogy őt felhívja tanúnak, miszerint Bánfi őt erőszakkal kényszeríté vele menni. Míg Bánfi viszont nevetve iparkodott azoknak értésül adni, hogy a jó úr leitta magát s most egy kis nemesi tréfát űznek vele.

– Megbánja még ezt kegyelmed – hörgé Csáky magánkívül dühében.

Amint azonban egy falun keresztülmentek, egyike Csáky kíséreeinek, egy fiatal nemes legény, kit társai Szánthónak neveztek, hirtelen félreugratott a tömeg közül s mielőtt utána rugaszkodhattak volna, elnyargalt.

– Vigye ördög – monda Bánfi. – Nála nélkül is vígan fogunk lenni, úgy-e Csáky László uram?

Csáky lassankint visszanyerte mérsékletét s megszűnt dühösködni. Mire Bonczhidára értek, egészen mosolygó képet mutatott, átlátva, hogy nők előtt illetlen és nevetséges is volna dühös arcot csinálnia. Ott tehát minden harag nélkül engedé magát Bánfinének és Apafinének mint az úton fölszedett vendéget bemutatni.

Bánfi még azzal is tetézte a csúfságot, hogy az asztalnál legfölül ülteté Csákyt Apafiné mellé, magával szemközt, s folyvást a legnagyobb tisztelgésnek tevé ki őt, melyen keresztül érzett a vérig sértő gúny, s Csákynek nem lehetett azt mutatni, hogy érzi!

Mentől jobban derültek az ebéd vége felé a kedélyek, Csáky annál dühösebb lett: parázson ülni s hozzá mosolyognia kellett. Végre még azt a kint találta ki számára Bánfi, hogy poharát ráköszöntve, egészségéért ivott. Csákynek poharat kellett vele koccintania, ki kellett azt innia az utolsó cseppig, a körömpróbáig,

s látnia kellett hozzá Bánfi nevetését. Minden cseppje a megivott bornak méreggá vált e gúnyos nevetéstől.

S az egész bosszantási tortúra oly finoman volt rejtélyezve, hogy a két nő semmit sem vett belőle észre.

Midőn már legvígabban voltak a kedélyek, egyszerre megnyílik a középső szárnyas ajtó, s belép rajta minden jelentés nélkül... Apafi Mihály fejedelem, kinek az elfutott Szánthó hírül vitte Csáky elfogatását.

A két hölgy öröm és meglepetés kiáltásával futott a nem várt vendég elé, az urak azonban rögtön észrevették a fejedelem arcán a fenyegető zivatart s elkomorultak.

Bánfi tudta egyedül szokott nagyúri büszke jókedvét megtartani, mely még haragját is kacajjal szokta kifejezni. Hirtelen fölugrott székéről s örvendő arccal járult a fejedelem elé.

- Istenemre, nagyságod éppen akkor nyit be hozzám, midőn egészségéért poharat ürítünk, ez már aztán véletlen, de jókori megjelenés.

Apafi néma fejbillentéssel fogadá az üdvözetet s a nőket helyeikre vezetve, ő maga Bánfi Dénes helyét foglalá el. A vendégek közül többen rögtön siettek kínálni Bánfit üléseikkel, de a fejedelem inte neki:

- Csak maradjon kegyelmed állva, úgyis egy kis barátságos törvényszéket kívánunk kegyelmed fölött tartani.

- Ha mi leszünk a bírák, nagyságos uram - szólt közbe tisztelendő tudós Csehfalusi Gábor uram, poharára téve tenyerét -, mi már eléggé informálva vagyunk.

- Majd csak magam leszek a bíró - monda Apafi -, ámbátor nem tudom, hogy Bonczhidán én vagyok-e az úr, vagy Bánfi Dénes uram?

- Mindkettőnk fölött úr az ország törvénye, nagyságos uram - viszonzá Bánfi.

- Ez jól van megfelelve. Ezáltal kegyelmed figyelmeztetni akar bennünket, hogy magyar nemes nem enged maga fölött saját

házánál törvényt tartani. Hanem hisz ez csak egy farsangi tréfa. Kegyelmed kezdte és nevezte annak, mi folytatjuk.

A jelenlevők arcán feszült várakozás látszott, nem tudva, ha tréfa lesz-e ebből, vagy komoly ügy?

– Kegyelmed – szólt Apafi – a mi kiküldöttünket, Csáky László uramat erővel elfogá, s elhozá magához.

– Ah! – kiálta föl Bánfi csodálkozást színelve. – Tehát miért nem mondta nekem ezt a gróf, hogy nagyságod küldé őt jószágaimra vadászni? Aztán nagyságod is, ha megkívánja a jószágaimon levő vadakat, miért nem izent inkább nekem? Tudnék én sokkal különb bakokat lövetni nagyságodnak, mint Csáky László uram.

– Itt nem bakokról van szó, báró úr. Kegyelmed jól érti a dolgot, ne mondassa el itt velem asszonyok előtt.

Bánfiné föl akart kelni e szóra, Apafiné visszatartá: «itt kell maradnod» súgá a fülébe.

– Én eddig egy szót sem értek a dologból – szólt Bánfi neheztelő hangon.

– Nem? Tehát majd egy pár körülményt eszébe juttatok kegyelmednek. A kegyelmed erdejében egy párducot láttak a parasztok.

– Meglehet – szólt Bánfi nevetve (mert magyar nemes megengedheti magának, hogy vendégével tréfáljon, de hogy hozzá durva legyen, soha, bármennyire bosszantatik is általa) – meglehet, tán még az Árpáddal kijöttek ivadéka lehet, azokat párducos ősöknek nevezik.

– Nem tréfa ez, uram. Azon fenevad egy oláhot az erdőben mások szeme láttára összetépett, mire nézve én kiküldém Csáky László uramat, hogy azon állatot fölkeresse s megölje, s Csáky azon állatot csakugyan meglátta és üldözőbe vevé, midőn kegyelmed útját állta az erdőben.

– Csáky László uram bizonyosan saját kacagányát nézte párducnak.

– Ne kötekedjék kegyelmed. Azon állat barlangjában föl van fedezve! Ért-e már kegyelmed bennünket?

– Értem, nagyságos uram. Azért kár volt Csáky uramnak annyit fáradnia. Tehát ő fölfedezte ezen sziklatanyát, melyet én ott egy meleg fürdő kedvéért vésettem? Ezért nem fogják őt Columbus Kristófnak nevezni.

– Még mindig gúnyolódunk? Még mindig nem alázza meg kegyelmed büszke homlokát. S hátha én azon titkot is tudnám, melyért kegyelmed azon barlangot oly nagy titokban vésette?

Bánfi színét kezdé változtatni, alámélyedt hangon felelt, mint kinek erejére válik nem mondani igazat.

– Egyszerű oka van annak, uram. Én fedezém föl Borvölgyét is, s alig futamodott híre e forrásnak, a publikum elfoglalta azt tőlem. Emitt a Gregyina Drakuluj alatt ismét egy ércfürdőt fedeztem föl, s nehogy az közhasználatra jusson, titokban a sziklában egy kis kéjházat vésettem egyedül nőm számára.

Ez utóbbi szavakkal figyelmeztetni akará Bánfi a fejedelmet, hogy nejét kimélje, de éppen ellenkező hatást ért vele.

– Ah, ez alávaló hypocrisis²⁵⁶, uram! – kiálta föl Apafi, öklével az asztalra csapva. – Kegyelmed nejével akar takarózni, pedig kegyelmed ott török leányt tartogat, kiért a szultán hadat készül izenni az országnak!

Bánfiné fölsikoltott, a testvére a fülébe súgá: «légy erős, most légy magadnál».

Bánfi dühösen harapott ajkaiba, de egyszerre urává téve magát indulatainak, nyugodtan viszonzá:

– Az nem igaz, uram. Azt tagadom.

– Mit, nem igaz! Vannak, akik látták.

– Kicsoda látta?

– Láttá Kelemen, a cirkáló.

– Kelemen, a poéta? Ah, a poétának mestersége a hazudozás.

– Jól van, báró uram. Minthogy kegyelmed mindent tagad, én mindenről meg fogok győződni. Magam fogok a kérdéses helyre

menni, s ha valónak találandom, mivel kegyelmed vádolva van, tudja meg kegyelmed, hogy e tettéért háromszoros jelt fog kapni, egyet a töröknő-rablásért, másikat a fejedelem küldöttein elkövetett erőszakosságért, harmadikat a házasságtörésért, s abból pedig egy is elég arra, hogy kegyelmed megszűnjék az lenni, aminek képzele magát. Csáky László uram! Vezessen bennünket a mondott helyre: Bánfi Dénes uram itt marad.

Bánfi színét változtatva állt ott, mintha lábai a földbe gyökereztek volna.

Ezalatt Bánfiné fölkelte székéről, s erőszakosan összeszedve erejét, a fejedelem elé lépett és szólt:

– Uram! Bocsánat a férjemnek! Ő semmit sem tud, a vétek az enyém: azon nő, kit önök keresnek, üldöztetve hozzám folyamodott, s én rejtém el őt azon menedékbe... férjem tudta nélkül.

Minden szó, melyet kimondott, emberfölötti erőbe látszott kerülni a gyenge, halvány nőnek. Apafiné diadalmas arccal tekintette testvérére, megszorítva kezét.

– Jól van, nemesen van. Erős valál.

Apafi észrevevé a nagylelkű ármányt, s hogy általa menekülni ne engedje Bánfit, haragosan fordult hozzá:

– S kegyelmed megenged feleségének ily merényleteket, melyek veszélybe dönthetik családját, veszélybe az országot? Ezért meg kell őt fenýítenie, én kívánom, hogy elégtételül dorgálja őt meg itt vendégei előtt.

Bánfiné lemondásteljesen rogyott térdre a vendégek előtt, lehajtva fejét, mint egy bűnhödő, ki büntetésre vár...

– Az nekem nem szokásom – hörgé rekedten Bánfi.

– Akkor meg fogom büntetni én! – kiálta föl Apafi, s a nő felé lépett. – E tény megérdemli, hogy elkövetője fogságra tétessék.

– Azt pedig nem fogom engedni, uram! – dörgé Bánfi, fogai közül. Már akkor fehér volt, mint a fal, minden tűz, minden vér

szemeiben látszott égni. Minden izma reszketett düh és szégyen miatt.

– Uraim! – kiálta fel ekkor egy csengő hang, oly jóleső e durva férfi-vita közepett s Apafiné lépett a nő és a férfiak közé. – Nemes emberek tisztelni szokták a nemes hölgyeket!

– Kegyelmed ismét itt van megvédeni azokat, akiket én megtámadok? – mondá a fejedelem ingerülten.

– Ismét itt vagyok kegyelmedet megőrizni egy igazságtalan tettől, s nekem jogom van testvéremet védeni mindig, és kötelességem védni akkor, midőn mindenki elhagyá.

E szavakkal felkarolá Apafiné Margitot, ki amint az erősebb lény karjai közt érzé magát, egyszerre elhagyatott erőszakkal gyűjtött lelki és testi erejétől, s ájultan rogyott testvére ölébe.

Bánfi segélyére akart futni nejének. Apafiné visszatartá.

– Távozzék kegyelmed. Majd gondját viselem én.

– Tehát kegyelmed itt szándékozik maradni? – kérdé a fejedelem a nejétől, harag és szájalom közt ingadozó hangon.

– Testvéremnek szüksége van reám, kegyelmednek, úgy látom, hogy nincsen.

Apafi, mióta nejét szólani hallá, jóval aláhangelődött, s attól tartva, hogy tökéletesen meg talál általa győzetni, sietett féldiadalával elhagyni a csatateret.

A kimenetellel nagyon elégtelennek kellett lennie. Érzé, hogy Bánfit keserves oldalról sebesíté meg, de azt is, hogy nem halálosan: meg volt gyalázva a főúr, de megalázva nem. Annál rosszabb reá nézve.

Ami hajolni nem akar, annak törni kell.

Szójegyzék

mysterium – titok (Latin-Magyar szótár)

guirlande – virágfüzér (Francia-Magyar szótár)

hamadryad – erdei nimfa (Angol-Magyar szótár)

berek – főleg vízparti bokros-cserjés hely (Magyar nyelv értelmező szótára)

rekeg – csúnya, rekedt, rikácsoló hangon szól (Magyar nyelv értelmező szótára)

tömkeleg – zsúfolt helyen kavargó tömeg, sokaság (WikiSzótár)

elnyulongó – elnyúló (Magyar Nyelvőr)

naszád – folyami hajó (Idegen Szavak Szótára)

törzsök – a fának föld fölötti dereka, vastagja (szótarjelentese.com)

fűnyűg – káros, élőködő gyomnövény (WikiSzótár)

iszalag – lombhullató, élőködő kúszócserje (WikiSzótár)

bürü – árkot, patakot áthidaló egyszerű híd (Idegen Szavak Gyűjteménye)

tórongy – tüskés hínárféle növény (WikiSzótár)

ódon – régi, a múltból fennmaradt tárgy (WikiSzótár)

pajta – szálás takarmány raktározására szolgáló épület (Magyar Néprajzi Lexikon)

deszkaszín – nagy raktárféle épület (Magyar Nyelvőr)

rondella – körbástya, kerek bástya (WikiSzótár)

sugárágyú – a 15.-18. században használt hosszú csövű, szekéren hordozott ágyú (WikiSzótár)

tarack – kis űrméretű, rövid csövű löveg (Régies szavak és jelentésük)

tusculanum – kies helyen fekvő vidéki lak (Topszótár)

pecér – a vadászatnál használt kutyák gondozója (Idegen szavak gyűjteménye)

[martialis tekintet](#) – marcona, harcias nézés (Latin-Magyar Szótár)

[üstök](#) – a homlok fölött lévő hajcsomó (WikiSzótár)

[amazon](#) – harcias nő (Idegen Szavak Szótára)

[skófiúm](#) – hímzéshez használt ezüst vagy arany szál (Idegen Szavak Gyűjteménye)

[csótár](#) – ló nyerge alá tett díszes takaró (Idegen Szavak Szótára)

[asztrakán](#) – finom prém, a frissen született és leölt kisbárány bundája (Elfelejtett Szavak)

[paszománt](#) – díszítő zsinór (WikiSzótár)

[cafrang](#) – ruhán vagy lószerszámon lógó bojt, rojt, dísz (WikiSzótár)

[dágvány](#) – sáros, süppedős hely (Idegen Szavak Szótára)

[sarcasmus](#) – maró gúny (WikiSzótár)

[exaltált](#) – túlzottan érzékeny idegrendszerű (A magyar nyelv értelmező szótára)

[gunyhó](#) – kunyhó, házikó (Idegen Szavak Szótára)

[monstrosus](#) – alaktalan, ormótlan (WikiSzótár)

[intrigue](#) – bonyodalom, ármány, intrika (Angol-Magyar szótár)

[nyügöz](#) – itt átvitt értelemben: kellemetlenül érinti (WikiSzótár)

[bancsok](#) – lófarokszőrből kötött bojt a török főtisztek turbánjain (Magyar Nyelv Szótár 1862)

[kétes](#) – kétséges, bizonytalan, gyanús (Szinonima Szótár)

[aper caledonius](#) – jelentése itt: római kori vadkan (Wikipédia)

[státusférji](#) – itt: rangos, hős (WikiSzótár)

[félszeg](#) – itt: suta (Szinonimaszótár)

[hevenyészett](#) – összetákolt, rögtönzött (A magyar nyelv értelmező szótára)

[asztag](#) – a learatott gabona kévéiből rakott széles, magas halom (WikiSzótár)

[tengeri](#) – kukorica (Magyar Etimológiai Szótár)

[muhar](#) – egynyári gyom, fűféle (hobbikert.hu)

[guzsaly](#) – fonásnál használt eszköz: gyakran díszesen faragott rúd, amire a len- vagy gyapjúcsomót felkötik (Magyar Néprajzi

Lexikon)

tilózik, gerebenezik – a kender vagy len hosszú rostjait megtöri és kifésüli (Tudományos és köznyelvi szótár)

processus – folyamat, itt: dolog, feladat (WikiSzótár)

prókátor – régies értelemben ügyvéd (Idegen Szavak Gyűjteménye)

pemetefa – szalma söprű, amit vízbe áztatnak és a kemencét kisöprik vele (Tudományos Gyűjtemény)

kösöntyű – ékszer (Magyar Néprajzi Lexikon)

filigrámos – vékony ezüst- vagy aranydrótból készült ötvösmű (Wikipédia)

boglár – nagyobb ékszer, nyaklánc, karkötő díszes darabja (Magyar Értelmező Szótár)

karbunkulus – vörös színű drágakő (Magyar Etimológiai Szótár)

göboly – hízlalásra szánt szarvasmarha, főleg ökör (A magyar nyelv értelmező szótára)

handzsár – ívelt pengéjű, rövid szúrófegyver (Wikipédia)

csausz – különféle feladatokat elvégző, kisebb rangú török katona, futár (Magyar Nyelv Értelmező Szótára)

punctum – pont (Latin-Magyar Szótár)

capacitálni – meggyőzni (WikiSzótár)

stylus – mód, stílus (Wikipédia)

correspondeál – levelezik (WikiSzótár)

penna – író toll, írásra használt lúdtoll (Wikipédia)

resignatio – lemondás, belenyugvás a végzetbe (Kislexikon)

inaugurál – fölavat, hivatalba vezet (WikiSzótár)

cum gentibus – mindnyájan, nemzetségestül, háznéppel együtt (WikiSzótár)

praestál – megerősít, teljesít (Dunántúli egyházleírások)

homágium – hűbéri eskü (Szómagyarító)

improvisal – rögtönöz (Idegen Szavak Gyűjteménye)

ex tempore – kapásból, rögtön (Latin-Magyar Szótár)

muskatéros – régi szerkezetű puskákat viselő katona (A Magyar

Nyelv Szótára)

jucunditás – kedvére, gyönyörűségére (Nyelvtudományi Közlemények)

kulcsár – a cselédségre figyelő alkalmazott (szotarjelentese.com)

gourmand – ínyenc (WikiSzótár)

ragout – ragu (Wikipédia)

barbarász – erős teából, tejből, tojás sárgával főzött édes ital (Nemzeti Szakácskönyv, Kassa)

kamukadalmány – juhteve szőréből készült kelméből való felső ruházat, gyapjú, selyem vagy gyapjú fonalakkal átszőve (szotarjelentese.com)

catastroph – súlyos probléma, katasztrófa (Wikipédia)

comicus – nevetséges, vígjátéki (Latin-Magyar Szótár)

deferentia – tisztelet, megkülönböztetés (WikiSzótár)

kurtány – havasalföldi és moldvai sorkatona (WikiSzótár)

csalma – hosszú kucsma, báránybőr süveg a székelyeknél (WikiSzótár)

asper – török pénzegység (WikiSzótár)

maroquin – erős kecskebőr (Idegen Szavak Gyűjteménye)

chrysopras – krizoprasz ásvány, zöld színű féldrágakő (idress.hu)

syren – szirén, habléány (Angol webszótár)

galantéria – lovagiasság, udvariasság, előkelőség (WikiSzótár)

ráta – rész, részlet, arány (Idegen Szavak Gyűjteménye)

iszák – dupla bőrtarisznya. Nyeregre két oldalt, vállra előre és hátra vetették (WikiSzótár)

terrénum – terület, talaj, föld (Idegen Szavak Gyűjteménye)

praedestinationalis – predesztináció, eleve elrendelés, sorsszerű (Topszótár)

devalvál – csökkenti valaminek az értékét (Idegen Szavak Szótára)

humoristicus phlegma – itt: jókedvű nemtörődömség (WikiSzótár)

professionatus – szakképzett, gyakorlott (WikiSzótár)

victoria – győzelem (Latin-Magyar Szótár)

indolens – részvétlen (Latin-Magyar Szótár)
combinált – egyesített, csoportosított (WikiSzótár)
ómen – figyelmeztető jel (WikiSzótár)
shawl – kendő, sál (enka.hu)
szironyos – színes bőrszalag, bőrfonál (WikiSzótár)
málé – itt: kukorica, egyébként kukoricalisztból készült étel (WikiSzótár)
talentum – tehetség (Idegen Szavak Gyűjteménye)
hasgatott – szétvágott, hasítgatott (WikiSzótár)
instans – kérvényező, kihallgatást kérő (WikiSzótár)
genealógia – családtörténet, származástan (Idegen Szavak Gyűjteménye)
impertinens poéta – illetlen, szemtelen költő (Idegen Szavak szótára)
banderium – zászlóalj, amit egy főméltóságú zászlósúr szerelt fel saját vagyonából (Wikipédia)
partes adnexae – csatolt részek (Latin-Magyar szótár)
condra – szakadozott, elnyűtt ruhanemű (WikiSzótár)
fermán – írásos parancs a szultán díszes névjegyével (WikiSzótár)
diván - államtanács török nyelven (Wikipédia)
fraternisatio – bratyizás, összebarátkozás (Topszótár)
márjás – pénzdarab, amin a kis Jézust tartó Mária képe látható (A magyar nyelv értelmező szótára)
capitulatio – feladás, megadás (Topszótár)
köpü – vajkészítő faedény lyukas tetővel, itt: henger alakú mélyedés (WikiSzótár)
melancholicus – mélabús, búskomor (WikiSzótár)
mauresque – mór (Francia-Magyar szótár)
minaré – minaret: mohamedán imatorony (WikiSzótár)
kioszk – kerti ház, pavilon, árusító bódé (Idegen Szavak Gyűjteménye)
comparadzsi – véleményező, hasonlító, itt: vigyázó (Angol webszótár)

spáhi – különleges lovas katona a törököknél (Idegen Szavak Gyűjteménye)

beduin – pusztalakó, Észak-Afrika területén élő nomád arab (Wikipédia)

timariota – kisebb hűbérbirtok tulajdonosa (Török Szótár)

phantasia – ábránd, fantázia (Topszótár)

porphyr – ásvány (Webszótár)

odaliszk – háremi szolgálólány (WikiSzótár)

eunuch – kasztrált férfi (Idegen Szavak Gyűjteménye)

ottomán – keleti eredetű, háttámla nélküli ülőbútor, heverő (WikiSzótár)

nargyleh – nargile, vízpipa (Idegen Szavak Gyűjteménye)

sherbet – szörbet, fagyaltszerű, de iható üdítő (Topszótár)

ákászvirág – akácvirág lehet (Magyar Fűvészkönyv)

duéna – fiatal nőt kísérő idős asszony (WikiSzótár)

bétel – kelet-indiai növény, melynek leveléből rágcsálás közben élénkítő hatású anyag oldódik ki (Tudományos és köznyelvi szavak gyűjteménye)

bayadér – bajadér, indiai táncosnő (Idegen Szavak Szótára)

dey – török csapatvezér (WikiSzótár)

ámbra, nárdus – illatszer készítésére használt alapanyagok (Wikipédia)

bashkir – tatár-török eredetű nép katonája (WikiSzótár)

puzdra – nyílveszőt tartó tok (WikiSzótár)

kézív – kézij: nyilazó fegyver (A magyar nyelv szótára)

carniol – általában piros színű, csiszolt féldrágakő (Tóth Ferenc: Rodostótól Párizsig)

fellah – egyiptomi földműves (WikiSzótár)

gyaur – jelentése: nem-muszlim. A török hódoltság hivatalos közigazgatási szóhasználata a keresztény alattvalókat nevezte így. (WikiSzótár)

mash-allah – mohamedán felkiáltás: Allahra, Allah így akarja!

(Wikipédia)

La illah, il allah! – mohamedán imádság kezdő sora: nincs más isten, csak Allah (WikiSzótár)

dzsinn – az arab és a muszlim mitológiában szereplő lény (Wikipédia)

fundamentum – alapja valaminek (Idegen Szavak Gyűjteménye)

rajah – fejedelem (Angol webszótár)

phosphor – fluoreszkáló, gyúlékony anyag (Topszótár)

huri – az iszlám vallás szerint gyönyörű fiatal nő, a hithű mohamedán férfi jutalma a Paradicsomban (Wikipédia)

fata viam inveniunt – A sors majd talál magának utat. (Idegen szavak szótára)

theca – téka, fali polc, könyvespolc (Magyar Etimológiai Szótár)

console – konzol, panel (Angol-Magyar Szótár)

monumentum – itt: emlékeztető (Wikiszótár)

foliáns – régi, nagyalakú könyv (Idegen Szavak Gyűjteménye)

cyrill betűk – a görög betűkből származó ABC, Szent Cirill nyelvésztől, aki a szláv írás megalkotója volt (WikiSzótár)

sphinx – szfinx: az ókori Egyiptomban nem valóságos, oroszlántestű, emberfejű lény (WikiSzótár)

causticus – maró, csípő, égető (Topszótár)

salem alek – béke veled (Kislexikon)

harács – a meghódított városra kivetett hadiadó (WikiSzótár)

explosio – robbanás (Webválasz)

jovialiter – kedélyesen, nyájasan (Topszótár)

respectabilis – tekintélyes, tiszteletre méltó (WikiSzótár)

embonpoint – kövérség, pocakosság (WikiSzótár)

allonge – hosszú fürtű (Topszótár)

parbleu – jelentése: persze, de itt inkább indulatszó (Francia--Magyar szótár)

culotte – bőszárú, boka fölött végződő nadrágfajta (Francia--Magyar szótár)

bonhomia – kedélyesség (WikiSzótár)
mascara – öltözet, álöltözet (WikiSzótár)
expeditio – felfedező út (Idegen Szavak Gyűjteménye)
amnestia – közbocsánat, kegyelem (Idegen Szavak Gyűjteménye)
conspiratio – összeesküvés, megegyezés (Latin-Magyar szótár)
potentia – befolyás, hatalom (Latin-Magyar szótár)
zselyeszék – karosszék szerű hordozó szék (Nyelvőr)
vigano – egybeszabott, hosszú felsőruha (A magyar nyelv értelmező szótára)
impostura – álnokság, csalárdság (Törvénytudományi Műszótár)
fiskus – kincstár, állampénztár (WikiSzótár)
circulus vitiosus – ördögi kör (Wikipédia)
pegazus – szárnyas ló a görög mitológiában (Latin-Magyar szótár)
terminológia – szaknyelv (Idegen Szavak Gyűjteménye)
dumnye – uraság (WikiSzótár)
prosopopeja – fontoskodás, szertartásosság (WikiSzótár)
grátia – kegyelem (Latin-Magyar szótár)
instál – könyörög (Idegen Szavak Gyűjteménye)
emaille – zománc (Topszótár)
positúra – póz, helyzet (WikiSzótár)
liber baronatus – terület Erdélyben, ahol sem az ispán, sem más vármegyei tisztek semmiféle bírói hatáskört nem gyakorolhatnak (Magyar Katolikus Lexikon)
brachium – karhatalom, erőszak (WikiSzótár)
srófon járó – csavaros (Idegen Szavak Jelentése)
kalamáris – tintatartó (Idegen Szavak Gyűjteménye)
Integer vitae, scelerisque purus non eget Mauri jaculis, neque arcu-
kifogástalan és büntelen embernek nem kell sem mór nyila, sem íja (Horatius Idézetei)
philosoph – bölcselkedő, filozófus (Topszótár)
citál – idéz (Idegen Szavak Szótára)
mente – rövid, zsinóros kabát (Tudományos és köznyelvi szavak)

fringia – széles pengéjű szablya (WikiSzótár)
lódíng – széles szíj, amit a bal válltól a jobb csípő felé átvetve hordtak lőporzacskó és tölténytáska hordására (WikiSzótár)
szakállszárító – fedett ülőhely, itt: kapualj (Idegen Kifejezések)
assistentia – asszisztencia, segítség (Topszótár)
pátosz – szenvedélyes lelkesedés (Idegen Szavak Gyűjteménye)
renegát – áruló, hittagadó (Idegen Szavak Gyűjteménye)
kapudán basa – tengernagy (WikiSzótár)
respectál – tiszteletben tart (Idegen Szavak Gyűjteménye)
hámor – kovácműhely, fémfeldolgozó telep (Wikipédia)
frátye – „testvér”, pajtás (Magyar Nyelvőr)
katrinca – színes háziszőtt rojtos kötény (Wikipédia)
tüső – derékra köthető széles bőrv zsebekkel (WikiSzótár)
disharmonia – hangzavar, bántó hang (WikiSzótár)
Marce Záre – „Marcze Záre annyit jelent, mint «kedden este»; akkor van a babonahit szerint a boszorkányoknak hatalma. J. M.”
portale – nagy kapu (WikiSzótár)
Minerva – a bölcsesség istennője a római mitológiában (Idegen Szavak Gyűjteménye)
corynthy – ókori görög városhoz, Korintoszhoz kapcsolódó (Wikipédia)
capitale – itt: töve valaminek (Topszótár)
prefika – siratóasszony (www.academia.edu)
fánum – ünnepélyesen felszentelt hely, szentély (A Pallas nagy lexikona)
allegoria – egy elvont fogalom megszemélyesítés (Tudásbázis)
ikonostas – a görögkeleti, görögkatolikus, illetve más keleti katolikus egyházak templomainak a templomszentélyt a templomhajótól elválasztó, képekkel ellátott fala (Wikipédia)
synedrion – a bírák legfőbb tanácsa (Angol-Magyar szótár)
Decebal – legendás uralkodója volt a Dák Királyságnak az I. században (Wikipédia)

armindenu – májusfa-szerű állított zöldfa a ház előtt, amire gyászpántlikát kötnek (Magyar-Román Nyelvtan)

ars poetica – költői hitvallás (Idegen Szavak Szótára)

Gregyina Drakuluj – „Az ördög kertje” J.M.”

unitárius – a szentháromsági istenképet elutasító teológiai irányzat követője (Wikipédia)

accord – összhang, harmónia (Angol-Magyar szótár)

nymphaea – tündérrózsa (Latin-Magyar szótár)

orangeria – üvegház (Idegen Szavak Gyűjteménye)

buba – játékbaba, bábu, kisgyermek, itt: alak (Tudományos és köznyelvi szavak magyar jelentése)

mimosa – eredetileg trópusi cserje, rózsaszínű virágai kicsik, levelei a legkisebb érintésre és éjszaka összezsapódnak (WikiSzótár)

chrysolith – krizolit, nemes ásvány (Topszótár)

diktio – dikció, beszéd, szónoklat (WikiSzótár)

splendor – pompa, fény, nagyszerűség (enka.hu)

simplex – egyszerű, bárgyú (WikiSzótár)

coronatio – koronázás (WikiSzótár)

triumphalis ovatio – ünnepi tiszteletnyilvánítás (Idegen Szavak Gyűjteménye)

privatus ember – magánszemély (Szlengszótár)

arrogálni – kisajátítani, bitorolni (Topszótár)

praedentálni – mutatni, „villogni” (Topszótár)

de jure – törvény szerint (Wikipédia)

competál – megillet (Wikiszótár)

juss – valakit megillető örökség (Wikipédia)

armalista – csak címert és rangot, birtokot nem kapott nemes (WikiSzótár)

pietástalan – itt: szájalom nélküli (Wikipédia)

satelles – szolga, csatlós (Idegen Szavak Szótára)

territorium – terület (Idegen Szavak Gyűjteménye)

patronus – pártfogó (WikiSzótár)

[via facti](#)– önhatalmúlag tettelesen (Latin-Magyar szótár)
[unitaria ecclesia](#)– unitárius gyülekezet (WikiSzótár)
[repositio](#) – helyreállítás (Latin-Magyar szótár)
[fundationalis](#) – alapvető, sarkalatos (WikiSzótár)
[processus](#) – itt: per (Topszótár)
[fundus](#) – telek, házhely, vagy: a ház és a hozzá tartozó udvar (Wikiszótár)
[ruina](#) – rom, dűledék (Wikiszótár)
[armális](#) – nemesi levél (Idegen Szavak Gyűjteménye)
[almárium](#) – zárt ajtós, polcos vagy fiókos szekrény (WokiSzótár)
[amaranth](#) – disznóparéj, melynek jelentése: soha nem hervadó virág (Wikipédia)
[liriodendron](#) – amerikai tulipánfa (Magyar-Angol szótár)
[mesembryanthemum](#) – bojtvirág (Topszótár)
[passiflora](#) – golgotavirág (Wikipédia)
[hypocrisis](#) – képmutatás, álszenteskedés (Angol webszótár)
[propraetor](#) – igazságszolgáltatási előjáró, helytartó (Latin-Magyar szótár)
[portale](#) – díszkapu, oszlopos előcsarnok (Topszótár)
[mythras](#) – Mithrász, a napisten a Római kor egyik legnépszerűbb istenalakja volt (Wikipédia)
[vestalia](#) – Vesta a családi tűzhely istenasszonya volt, az öröktüzet a vestáliák, vestaszüzek őrizték (Topszótár)
[arabeszk](#) – keleti eredetű, stilizált leveleket, indákat formázó díszítés (Kislexikon)
[trophaeum](#) – győzelmi emlékmű (Lexikon)
[seneshal](#) – szó szerint legidősebb szolga, átvitt értelemben udvarmester (Wikipédia)
[athname](#) – szultáni adománylevél, mellyel megerősítette az erdélyi fejedelmek választását (Wikiszótár)
[L'état c'est moi!](#) – XIV. Lajos, a Napkirály mondása – állítólag (lenolaj.hu)

convertál – átvált valamilyen értéket, itt: más meggyőződésre tér át (WikiSzótár)

rhetorica – retorika: szónoklattan, a beszéd művészete (Idegen Szavak Gyűjteménye)

emphastikus – együttérző (Idegen Szavak Gyűjteménye)

qui tacet, negat – aki hallgat: tagad (Latin-Magyar szótár)

tropheum – emlékjel (Latin-Magyar szótár)

Flectere si nequeo superos, Acheronta movebo – idézet Vergilius Aenaiséből: Ha az égietek meg nem indíthatom, a poklot fogom megmozgatni. (Pallas Nagylexikon)

palatinus – nádorispán (Topszótár)

separatum votum – különvélemény (Kislexikon)

turquois – türkiz (Angol-Magyar szótár)

praescribál – előír (Topszótár)

jus ligatum – „lekötött jog” Magyarázata: Báthory Zsigmond erdélyi fejedelem 1594 aug. 28-án több erdélyi főurat hűtlenség gyanújából elfogatott, bírói ítélet nélkül kivégeztetett, s jószágait elkobozta. A gyulafehérvári 1595. ápr. 16-i országgyűlés ezt helybenhagyta és megerősítette, s az örökösöket törvényes igényeik érvényesítési jogától megfosztotta. Ez a lekötött jog. Az 1608-as országgyűlés elismerte, hogy igazságtalanság történt, de a béke kedvéért az örökösöknek örökségük keresésének jogát nem adta vissza – ám egyúttal elrendelte, hogy ezután jus ligatumnak hely nem adható. (Pallas Nagylexikon)

polus – végpont, két szemben álló pont közül az egyik (WikiSzótár)

sophistica – valamely hamis információkkal történő meggyőző érvelés (Tudományos és köznyelvi szavak magyarázata)

bravo – bérgyilkos (Angol-Magyar szótár)

spectáculum – botrány (WikiSzótár)

expediál – eljuttat, elküld, továbbít (Idegen Szavak Gyűjteménye)

átalag – bor lefejtésére szolgáló kb. 75 literes hordó (WikiSzótár)

kandírozás – egyfajta tartósítás: sziruppal-cukoroldattal telített gyümölcsdarabok tárolása (WikiSzótár)

parquet – parketta (Angol Webszótár)

architráv – oszlopon nyugvó főgerenda (WikiSzótár)

billikom – nagyobb serleg (WikiSzótár)

factio – cselekvés (WikiSzótár)